

AMERIČKI BIBLIČAR DANIEL HARRINGTON, D. I. (1940.-2014.)

Prvi puta sam se ozbiljnije susreo s nekim egzegetskim tekstom Daniela Harringtona kada sam prevodio njegov članak „Ekumenska važnost istraživanja Novog zavjeta“ god. 1984.¹ Desetak godina prije toga počeo sam se služiti časopisom *New Testament Abstracts* (NTA) koji je on vodio od 1972. te u njemu preko 40 godina objavljivao sažetke pročitanih bibličarskih članaka i knjiga. Umro je 7. veljače 2014. u 73. godini života, 55. godini članstva u Družbi Isusovoj i 43. godini svećeništva.² Zaslužuje da mu u časopisu KBF-a Sarajevo posvetimo pozornost i zahvalnost za njegovo svjedočko življenje i bibličarski rad.

1. Urednik i suradnik *New Testament Abstracts* (NTA) od 1972. do 2014.

Rodio se u obitelji irskog useljenika Florencea D. Harringtona i Mary Agnes Brady u mjestu Arlington, država Massachusetts, SAD, te odrastao u župi St. Agnes. U okviru te župe bila je i katolička osnovna škola s učiteljicama redovnicama koju je Daniel završio. Uspješno je igrao hokej pa se odlučio za srednju školu u Dorchesteru gdje je postojao dobar tim hokejaša. Isusovci su mu tu bili nastavnici i sportski treneri a John W. Sullivan ga je najviše nadahnuo da se odluči stupiti među isusovce. Primljen je god. 1958. te upućen u novicijat u Gloucesteru. Kako je u srednjoj školi imao grčki samo godinu dana, u novicijatu je uzeo kurs iz grčkog te već tada čitao Ivana na grčkom. Već u prvim godinama formacije jedan od odgojitelja preporučio mu je da se usmjerava prema Svetom pismu kao području svoje teološke specijalizacije, što je on učinio tek nakon razmatranja Izl

1 Prijevod objavljen u *Svescima* 53 (1984.), 20-24. Ovoga D. Harringtona, američkog isusovca i bibličara, trebamo razlikovati od irskog dominikanca i bibličara Wilfrida Harringtona čije tri knjige o Svetom pismu sam preveo s engleskog te ih je objavila Kršćanska sadašnjost.

2 Za biografske podatke o njemu oslanjam se na članak „Obituary Jesuit Fr. Daniel J. Harrington“, *Province News*, Monday, February 10th, 2014 (glasilo isusovačke provincije u SAD-u kojoj je pokojnik pripadao) – tekst preuzet s internetske adrese. Također na homiliju na ukopnoj misi njegova mlađeg subrata i kolege profesora Thomasa Stegmana, temeljenu na Sir 39,1-11; Ps 23; Rim 12,1-8; Iv 12,20-26. Biblijske tekstove odabrao je D. Harrington pred smrt. Homilija obuhvaća 5 stranica. Skinuo sam je s adrese www.bc.edu/content/bc/schools/stm/getting-to-know-the-stm/Harringtonhomily.

4,10 o Mojsiju koji se pred poziv žalio Bogu da je „u govoru spor a na jeziku težak“. Daniel je u djetinjstvu imao problem mucanja, ali je pod vodstvom odgojitelja dovoljno navježbao da se odlučio za svećeništvo i profesorsku službu u okviru Družbinih programa. Zato je nakon studija filozofije na univerzitetu Harvard studirao bliskoistočne jezike i specijalizirao židovstvo u vremenu Drugog hrama (god. 515. pr. Kr. do god. 70. po. Kr.). To mu je omogućilo da ga univerzitet pošalje u Jeruzalem na Dominikansku biblijsku školu, gdje je mogao slušati neke predmete i na Hebrejskom univerzitetu u Jeruzalemu. Teološki dio studija završio je na isusovačkom učilištu Weston School of Theology u Cambridgeu, Massachusetts. Za svećenika je zaređen god. 1971.

Nakon doktorata počeo je predavati na Westonu i u toj službi ostao više od 40 godina. Američki isusovci pokrenuli su god. 1962. časopis *New Testament Abstracts* kojemu sâm naslov govori da prikazuje sažetke članaka i knjiga s područja istraživanja Novoga zavjeta. Još kao student zamoljen je da počne surađivati i prvi sažetak bio mu je članak na latinskom o Dj 15 (apostolski sabor u Jeruzalemu). God 1972. preuzeo je zadaću glavnog urednika i suradnika i to ostao do kraja života. Napisao je sažetke za oko 50.000 članaka i oko 25.000 knjiga. Istraživači koji se služe tim časopisom znaju njegovu dragocjenu vrijednost zato što u petnaestak do dvadeset redaka pojedini autori sažetaka iznose bitni sadržaj novih članaka i knjiga koje su objavljene na engleskom, talijanskom, njemačkom, francuskom, španjolskom, poljskom i nekim drugim jezicima. Autori priloga donose precizan naslov knjige ili članka s podatkom o časopisu gdje je objavljen ili izdavačkoj kući te cijeni knjige.

Osobno sam se pretplaćivao na taj časopis kao i na *The Catholic Biblical Quarterly* iz SAD-a od oko 1975. do 2012. Moj nasljednik na katedri Novoga zavjeta dr. Darko Tomašević pobrinuo se da sada oba ova časopisa, kao i *Old Testament Abstracts*, redovno dolaze u biblioteku KBF-a Sarajevo. Dok sam pisao svoje radove o Pavlovim poslanicama, o Lukinu evanđelju te osobito o Jakovljevoj poslanici, silno su mi pomogli sažetci iz NTA. Urednik i njegovi suradnici studiozno su iščitavali nove radove i precizno prikazivali njihov sadržaj. Tko se bavi bilo kakvim znanstvenim istraživanjem, zna da je prvi korak pregled najnovije znanstvene literature o tom pitanju.

2. Niz komentara Novoga zavjeta *Sacra pagina*

U suradnji s američkim benediktincima u izdavačkoj kući The Liturgical Press u gradu Collegeville, država Minnesota, Daniel

Harrington pristao je biti urednik novoga niza katoličkih komentara Novoga zavjeta jer takvih djela na američkom teološkom tržištu nije bilo, za razliku od onih u nekim europskim zemljama. Do sada je izašlo 18 svezaka i dr. D. Tomašević pobrinuo se da cijeli niz dođe i do biblioteke KBF-a u Sarajevu. Harrington piše u predgovoru cijelom nizu, koji je tiskan na početku svakoga od do sada objavljenih svezaka: „Sacra pagina je komentar Novoga zavjeta u više svezaka. Izraz *sacra pagina* („sveta stranica“) izvorno se odnosio na tekst Svetoga pisma. U srednjem vijeku također je označavao proučavanje Pisma za koje je tumač iznosio sredstva kao što su gramatika, retorika, dijalektika i filozofija. Niz Sacra pagina obuhvaća tekst koji treba proučavati i djelatnost tumačenja. Ovaj niz predstavlja svježe prijevode i suvremena izlaganja svih knjiga Novoga zavjeta. Piše ga međunarodni tim katoličkih biblijskih znanstvenika i namijenjen je profesionalnim bibličarima, studentima teologije, teolozima, svećenstvu i vjeroučiteljima.

Pojedini svesci donose temeljnu introdukcijsku informaciju i detaljno tumačenje teksta. „Namjerno su rađeni po određenim metodološkim perspektivama, ali im je težište na samim novozavjetnim djelima. Cilj je niza Sacra pagina ponuditi solidnu znanstvenu analizu bez ikakva zanemarivanja religioznog značenja. Zato je ovaj niz katolički u dva smisla riječi: po svojim metodama i perspektivama te po poštovanju konteksta katoličke tradicije. Drugi vatikanski koncil prikazao je proučavanje ‘svete stranice’ kao ‘dušu svete teologije’ (*Dei Verbum* 24). Pojedini svesci ovoga niza pokazuju kako katolički znanstvenici pridonose koncilskom pozivu na približavanje Svetoga pisma svim kršćanskim vjernicima. Ne umišljaju da iznose konačnu riječ o bilo kojem tekstu, nego nastoje otvoriti bogatstvo Novoga zavjeta te privući što je moguće više osoba k ozbiljnom proučavanju ‘svete stranice’“.³

Prvi svezak iz ovog niza koji sam imao sreću pažljivo čitati upravo je navedeni komentar Prve Korinćanima od Raymonda F. Collinsa, američkog svećenika koji je doktorirao Novi zavjet na Katoličkom sveučilištu u Leuvenu, Belgija. U predgovoru najavljuje da će uzimati u obzir paralele iz helenističke književnosti i filozofije te zahvaljuje franjevcu Jeromeu Murphyju-O’Connoru što je pročitao rukopis i dao dragocjene primjedbe. Popis kratica obuhvaća 9 stranica a dijeli se na: knjige SP, pseudoepigrafe, Kumran i srodni spisi, Mišna i srodni spisi, druga židovska djela, rani crkveni oci, klasična djela,

3 Daniel J. HARRINGTON, „Editor’s Preface“, u: Raymond F. COLLINS, *First Corinthians*, Sacra Pagina 7 (Minnesota, Collegeville: The Liturgical Press, 1999.), XI.

časopisi i nizovi. Nakon uvoda i strukture 1 Kor slijedi generalna bibliografija na 10 stranica. Poslije izlaganja pojedinih značajnih cjelina naveden je novi popis specijalne bibliografije naslovljen „For Reference and further Study“. Metodologija ovoga niza jest da autori kod svake zasebne cjeline u tekstu komentirane knjige NZ razlažu opće značenje toga odlomka (Interpretation) a zatim važne izraze, kritiku teksta i mogućnosti različitog razumijevanja svakog stiha (Notes). Grčke i hebrejske riječi transliterirane su latinicom i kosim slovima. Iako su autori katolici i svoje djelo namjenjuju obrazovanim katolicima, tokom izlaganja navode i mišljenja nekatoličkih bibličara.

Drugi svezak iz ovog niza koji sam dobrano proučio komentar je Jakovljeve poslanice Patricka J. Hartina koji je svećenik biskupije Johannesburg u Africi. Teologiju je studirao na Gregorijani u Rimu te je doktorirao iz Novoga zavjeta i etike u Južnoj Africi, a kao bibličar djeluje u SAD-u.⁴ Ovaj bibličar posvećuje posebnu pozornost Jakovljevu pozivu na savršenost ili dosljednost u vjerskom življenju. Pri tome istražuje što o tome kažu knjige SZ, židovski spisi i helenistička književnost.

Treći svezak iz ovog niza koji sam trebao studiozno iščitavati komentar je Markova evanđelja a napisali su ga zajedno Daniel Harrington i njegov redovnički subrat John R. Donahue.⁵ Pri obradi pojedinog odlomka u Marku ovaj svezak ima najprije „Bilješke“ uz svaki stih toga odlomka, zatim „tumačenje“. Za ilustraciju znanstvene odmjerivosti i katoličkog zajedništva u pristupu Marku navodim izreku o Isusovoj „braći i sestrama“ u Mk 6,3 (str. 183-189). Kod Marka je to u okviru zgođe o Isusovu pohodu Nazaretu kada su ga njegovi sumještani odbacili smatrajući da ne može biti prorok zato što nije nigdje studirao teologiju, nego je *tektōn* (građevinski radnik koji obrađuje drvo i kamen), a „braća i sestre“ su mu u Nazaretu.

Autori ističu da o tome postoje razlike u tumačenju od drugog stoljeća. Tako su povjesničar Hegezip na grčkom (sredina drugog st.) te teolog Tertulijan na latinskom (160.-220.) i crkveni pisac Helvidije (četvrto st.) tvrdili da bi se radilo o naravnoj djeci Josipa i Marije koji su se navodno rodili nakon Isusa kao prvorođenca. Jeronim i većina drugih starinskih tumača, koji su znali da hebrejski i aramejski jezik ne

4 Patrick J. HARTIN, *James*, Sacra pagina 14 (Collegeville, Minnesota: Liturgical Press, 2003.). Kod istog izdavača ranije je objavio svoju knjigu o odabranim temama u Jakovljevoj poslanici, *A Spirituality of Perfection. Faith in Action in the Letter of James*, 1999.

5 John R. DONAHUE – Daniel J. HARRINGTON, *The Gospel of Mark*, Sacra pagina 2 (Collegeville, Minnesota: The Liturgical Press, 2005.). Prvo izdanje izašlo god. 2002. U ovom je izdanju dodan na 2 stranice popis literature koja je izašla nakon zaključenja prvog izdanja.

posjeduju poseban naziv za „rođake“, nego ih nazivaju „braća i sestre“, bili su uvjereni da se radilo o rođačkoj obitelji s kojom je Isus rastao nakon smrti Josipa. I danas se bibličari dijele: većina nekatolika misli da bi se radilo o naravnoj djeci Josipa i Marije, ali ima kršćana nekatolika koji misle da se radi o rođacima. Mi katolici ovdje uvažavamo dogmu o Marijinu djevičanskom začecu jer u misnom Vjeronanju ispovijedamo: „I utjelovio se po Duhu Svetom od Marije Djevice i postao čovjekom“. U Apostolskom vjeronanju, koje molimo u krunici, govorimo nešto kraće: „Začet po Duhu Svetom, rođen od Marije Djevice!“ Ovo je ekumensko tumačenje izraza o Isusovoj braći i sestrama.

Osim suautorstva u komentaru Markova evanđelja D. Harrington napisao je za ovaj niz također Mateja⁶ te s američkim svećenikom bibličarom Donaldom Seniorom komentar 1 i 2 Pt i Judine u jednom svesku.⁷ Od evanđelja posebno se bavio i Lukom te je o njemu napisao studiju s naglaskom na Lukinoj osobnosti, poslanju i poruci.⁸

3. Neka djela i pastoralno djelovanje

D. Harrington napisao je oko 60 knjiga u kojima obrađuje opći katolički pristup Bibliji,⁹ povijesnog Isusa¹⁰ i komentira pojedine knjige Novoga zavjeta.¹¹ Američki bibličar Frank J. Matera, koji je kroz 24 godine bio profesor Novoga zavjeta na The Catholic University of America, Washington DC, i poznat je po studiji o novozavjetnoj teologiji s aspekta različnosti i jedinstva,¹² iznosi u prigodnom članku o D. Harringtonu njegova znanstvenička svojstva: požrtvovan kroničar, vješt urednik, uviđavan tumač. Iz Harringtonovih djela izvlači sljedeće crte:

6 Daniel HARRINGTON, *The Gospel of Matthew*, 2007.

7 Donald P. SENIOR – Daniel J. HARRINGTON, *1 Peter, Jude and 2 Peter*, Sacra pagina 15 (Collegeville, Minnesota: Liturgical Press, 2008.).

8 Daniel J. HARRINGTON, *Meeting St. Luke. Understanding the Man, His Mission, and His Message* (Chicago: Loyola Press, 2011.), 119 stranica.

9 Daniel J. HARRINGTON, *How Do Catholics Read the Bible?* (Lanham, Maryland: Rowman & Littlefield, 2005.), 159 stranica.

10 Daniel J. HARRINGTON, *Who is Jesus? Why is He important? An invitation to the New Testament* (Lanham, Maryland: Rowman & Littlefield, 1999.), 212 stranica. Daniel J. HARRINGTON, *Jesus: A Historical Portrait* (San Francisco: Franciscan Media, 2007.), 130 stranica.

11 Uz već navedeni komentar Mt i Mk te 1 i 2 Pt i Judine, usp. još: *The Letter to the Hebrews* (Collegeville, Minnesota: Liturgical Press, 2006.).

12 Frank J. MATERA, *New Testament Theology. Exploring Diversity and Unity* (Louisville – London: Westminster John Knox Press, 2007.), 485 stranica. Daniel Harrington napisao je pozitivnu recenziju ovog djela u isusovačkom tjedniku *America*, March 11, 2013., 34.

- dobar poznavatelj judaizma iz vremena Drugog hrama;
- dokazuje da Novi zavjet nije protužidovski;
- odabire ravnotežu između povijesnog i teološkog gledanja na

Novi zavjet.

Matera ovako zaključuje svoj pregledni članak: „Delikatna ravnoteža u teološkom tumačenju novozavjetnih spisa koji su povijesni nalazi se u svim njegovim knjigama, od kojih skrećem pozornost na tri: *The Church According to the New Testament* te dva sveska napisana zajedno sa subratom isusovcem i kolegom profesorom Jamesom F. Keenanom *Jesus and Virtue Ethics* i *Paul and Virtue Ethics*. Prva je opsežan pregled kako različiti novozavjetni spisi predstavljaju Crkvu te što odatle može naučiti današnja Crkva. Posljednje dvije prihvaćaju izazov Drugog vatikanskog koncila iz Dekreta o odgoju i obrazovanju svećenika da Sveto pismo bude učinjeno dušom teologije (OT 16). Nijedno od tih djela nije potpun prikaz novozavjetne teologije, ali nam svako pokazuje kako pisati teologiju u svjetlu povijesne pozadine evanđelja.“¹³

Radi konkretnog uvida u način njegova razmišljanja i pisanja navodim pobliže teme iz knjige o etičkoj podlozi u Isusovim riječima i primjeru prema NZ koju je napisao s redovničkim subratom i mlađim kolegom Jamesom Keenanom kao pročelnikom programa za doktorat iz moralne teologije na isusovačkom učilištu Weston.¹⁴ U predgovoru obojica ističu da su inspiraciju našli u OT 16 te da su katolički teolozi i isusovci. Najavljuju da će nastupati reporterskim stilom te da svojom studijom žele potaknuti nastavak istraživanja. Knjiga obuhvaća trinaest poglavlja:

1. Povijest moralne teologije i novozavjetne egzegeze (1-16);
2. Metode u moralnoj teologiji i istraživanju NZ (17-33);

13 Frank J. MATERA, „A Scholar’s Life“, *America*, March 10, 2014., 23-24. Uz ovaj tiskani oblik, tekst izdan i na internetskoj adresi www.americamagazine.org/scholars-life u nešto širem obliku. U istom broju ovog tjednika objavljen je i prilog sadašnjeg urednika *America* Jamesa Martina: „Speaking the Word of God. A tribute to Daniel J. Harrington (1940-2014)“, str. 21-23 u kojem se s poštovanjem sjeća pokojnika kao svojega profesora te navodi jednu njegovu izjavu: „Bog Biblije je Bog Isusa Krista. Doživljavam Boga u Bibliji, po Bibliji i u svojem životu. Kao isusovcu svećeniku povlastica mi je proučavati i predavati Sveto pismo, naviještati i propovijedati riječ Božju te slaviti liturgiju Crkve (koja je u velikoj mjeri formulirana jezikom Biblije). Usred ovih divnih djelatnosti (koje su mi izvor silne radosti) ponekad mucam... A to me vodi na Izl 4,11-12 gdje je počelo moje duhovno putovanje s Biblijom.“

14 Daniel HARRINGTON – James KEENAN, *Jesus and Virtue Ethics. Building Bridges between New Testament Studies and Moral Theology* (Lanham Maryland: Rowman & Littlefield, 2002.), 215 stranica.

3. Kraljevstvo Božje kao obzorje i cilj: Što trebamo postati? (35-47);
4. Učeništvo kao kontekst: Tko smo? (49-59);
5. Govor na gori i kršćanska etika vrlina (61-75);
6. Ljubav kao prvotna vrlina (77-90);
7. Grijeh kao pomanjkanje ljubavi (91-104);
8. Politika iz rubne perspektive (105-119);
9. Pravednost i socijalna pravda (121-134);
10. Uključivanje i zajedništvo kao kontekst seksualne etike (135-48);
11. Brak i razvod (149-161);
12. Celibat, homoseksualnost i pobačaj (163-181);
13. Biblija i priroda: Prijatelji ili neprijatelji (= čuvanje okoliša)? (183-195).

Na kraju svakog poglavlja donesene su bilješke te popis odabrane literature. U pogovoru autori ističu da obrađene teme nisu sve, ali ove obrađene su heurističke ili indikativne za daljnje istraživanje. Osobito ističu da su namjerno izostavili obradu feminističkog pristupa pobačaju. U „Glosaru“ (str. 199-207) donesene su kratke definicije 106 pojmova iz moralne teologije i novozavjetne egzegeze. Među njima je vrlo zanimljiv i važan pojam restorativne ili obnoviteljske pravde, što je biblijski pristup pravdi koji ide dalje od kazne za zlodjelo i nagrade za dobra djela te „traži ozdravljenje grešnika ili prekršitelja uz pomirenje s Bogom i sa širom zajednicom“.

Ovo djelo plod je zajedničkog predavanja doktorandima. Po istoj metodologiji priredili su i Pavlovu podlogu etici vrlina.¹⁵ Suautor James Keenan u članku povodom Harringtonove smrti ističe kako je pokojnik kroz 43 godine svake nedjelje predvodio misu i propovijedao u svojoj rodnoj župi St. Agnes na večernjoj misi te kroz 22 godine u crkvi St. Peter u Cambridgeu na podnevnoj misi. Podsjeća na zgodu iz njegova djetinjstva, koju je priopćio u jednom intervjuu god. 2009: jedne večeri obiteljski prijatelji koji su bili protestanti predložili su prilikom posjeta da zajedno povedu razgovor o Bibliji, a njegova majka ljubazno ih je podsjetila da katolici ne čitaju Bibliju: „Međutim, Harrington je počeo s čitanjem Biblije veoma rano.... Četiri glavna usmjerenja često su pratila Harringtona u predavanju Biblije. Želio je da uočavamo židovski kontekst Novoga zavjeta te uvidimo kako Sveto pismo nije temelj svih vidova teologije. Međutim, također je želio da

15 Daniel J. HARRINGTON – James F. KEENAN, *Paul and Virtue Ethics. Building Bridges between New Testament Studies and Moral Theology* (Lanham, Maryland: Rowman & Littlefield 2010.), 220 stranica.

njegovi studenti svjedoče o suradničkom obilježju istraživanja Biblije te da njegovi kolege priznaju važnost izgradnje mostova između znanstvenog i više pučkog tumačenja Svetoga pisma. Bio sam student na Westonu, a kasnije se vratio da budem profesor. Pred oko 15 godina Harrington je predavao predmet 'Novozavjetna etika' te je na sredini semestra naišao u moj ured, predao mi popis građe i literature te zamolio da dodam koji članak za čitanje studentima. Predložio sam jedan članak sociološkog povjesničara Petera Browna o tome kako su kršćani Sveto pismo prihvaćali i živjeli. Prijedlog se svidio Harringtonu pa me pozvao da u budućnosti zajedno predajemo taj predmet, gdje bi on postavljao egzegetsku podlogu, a ja dodavao teološku razradu o etičkoj primjeni na redovni život. Tokom predavanja kroz 15 godina prvo smo izlagali etiku vrlina kod sinoptika, zatim kod Pavla a prošlog proljeća prvi puta kod Ivana. Kroz sve te godine surađivao sam s jednostavnim, poniznim, briljantnim i požrtvovnim muškarcem. Poput mnogih koji tuguju za njim, s tugom priznajem da mi nedostaje."¹⁶

4. Harringtonova ispovijest o tekstovima SP koji su mu bili posebno dragi

U lipnju 2009. objavljen je intervju s D. Harringtonom naslovljen „Ljubazno molim da se digne pravi Isus“.¹⁷ Novinar u uvodu ističe kako za ovog bibličara čitanje Biblije nije samo intelektualno nego i duhovno, jer nam čitanje Svetog pisma ne olakšava donošenje neke odluke, ali pomaže pri odgovaranju na važna pitanja kao što su: Tko sam, koji je cilj mojega života i kako da stignem do njega? Također ističe da su vjernicima nedjeljna čitanja velika pomoć za upoznavanje Biblije. Na pitanje, koje su dominantne slike Isusa u američkoj kulturi, odgovara da je najimpresivniji naslov „Gospodin Isus Krist“ kod prvih kršćana i danas. Evanđelisti uz to zovu Isusa Sin Čovječji, Sin Božji, Sin Davidov, Pomazanik. Za Mateja Isus je prvenstveno učitelj, za Marka moćni iscjelitelj i patnički Mesija, za Luku nadahnjujući primjer ponašanja, za Ivana objavitelj i objava Boga. Uz to se kod svakog evanđelista mogu iz naslova za Isusa razabrati crte povijesne zajednice kojoj je izvorno bilo upućeno dotično evanđelje: Matejevoj je Isus autoritativni tumač

16 James KEENAN, „Obituary Daniel J. Harrington SJ“, *The Tablet* (katolički tjednik, izlazi u Londonu), 15 March 2014, str. 38.

17 „Will the real Jesus please stand up?: An interview with Daniel Harrington, S.J.“, *U. S. Catholic* Vol 74, No 6 (2009.), 18. Tekst preuzet s internetske adrese www.uscatholic.org/scripture-and-theology/2008/05/will-real.jesus-please-stand-up.

Zakona, Markovoj je patnički Mesija koji hrabri svoje progonjene sljedbenike, Lukinoj primjer ispravne uporabe materijalnih dobara, Ivanovoj zajednici bilo je prijelomno pitanje kako Izrael ostaje nakon razorenja Hrama pa je za nju Isus ispunjenje židovstva.

Različite slike Isusa uspoređuje s različitim biografijama velikih ličnosti gdje svaki pisac prikazuje odabranog velikana sa svojega stajališta. Nijedna od tih biografija ne iscrpljuje svu prikazanu ličnost pa se može kazati da svaka slika o Isusu donosi nešto važno, ali pravoga Isusa upoznajemo po cijelom Pismu tako što s njime živim i uskrsnulim uspostavljamo osobni odnos. Među pet omiljenih zgoda iz Novoga zavjeta ubraja: Ivanov prolog (Iv 1,1-18), Matejev Govor na gori (Mt 5 – 7), Lukinu parabolu o rasipnom sinu (Lk 15,11-32), Markov prikaz Petrove ispovijesti (Mk 8) te saslušanje Isusa pred velikim svećenikom (Mk 14,62). Za plodno čitanje evanđeljâ predlaže uvažavati kulturne pretpostavke Isusova djelovanja u Rimskom Carstvu prvog stoljeća:

- starozavjetna pozadina Isusa Židova;
- Rimsko Carstvo s kultom cara te mnoštvom pirata i putova;
- osnove grčko-rimske kulture s patrijarhalnim društvenim uređenjem.

U zgodi o strankinji koja je tražila od Isusa da joj ozdravi bolesnu kćer (Mt15,21-28) kao da Isus daje proširiti svoj dotadašnji horizont. Među šaljive zgode D. Harrington ubraja čudo gdje Isus izgoni zle duhove iz opsjednutoga u svinje (Mk 5,1-20). Potrebno je stoga uvažavati književnu vrstu zgode ili pojedine izreke.

Zaključno, kao biskupijski svećenik koji je kroz 37 godina predavao Novi zavjet u Sarajevu kandidatima za svećenike i vjeroučitelje, želio bih istaknuti da su odgojitelji i profesori isusovci najprije nadahnuli Daniela Harringtona da se kao mladić s 18 godina pridruži američkim isusovcima te mu omogućili da se odškoluje za bibličara i marljivo predaje biblijske discipline na isusovačkim učilištima u SAD-u. Podrška redovničke zajednice kojoj se slobodno pridružio držala ga je u dodiru s pastoralnom primjenom vlastitog svećeništva i motivirala da Sveto pismo čini dostupnijim katolicima svoje zemlje i drugim osobama koje se služe engleskim. Bez te podrške Daniel J. Harrington ne bi postao i ostao ono što je bio – svojoj redovničkoj družbi, Crkvi na engleskom govornom području i sveopćoj Crkvi.

Mato Zovkić